

HAMDİ TOPÇU

**'YEREL'DEN
'GLOBAL'E**

THY'nin Yükseliş Dönemi

Remzi Kitabevi

HAMDİ TOPÇU

**'YEREL'DEN
'GLOBAL'E**

THY'nin Yükseliş Dönemi

Remzi Kitabevi

'YEREL'DEN 'GLOBAL'E/Hamdi Topçu

© Remzi Kitabevi, 2019

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Öner Ciravoğlu

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1902-6

BİRİNCİ BASIM: Mayıs 2019

Kitabın basımı 3000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 12068 / Tel (212) 629 0615

Cilt: Çiğçi Mücellit, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi

5. Cad. No: 24-25 Bağcılar-İstanbul

Tel (212) 629 4783

*Aileme...
ve Türk Hava Yolları ailesine...*

İçindekiler

Söze Başlarken.....	9
Evvel Zaman İçinde	13
Siyaset ve THY Dönemi	46
Yönetim Kurulu Başkanlığı	84
Dünya İşleri	178
Dijital Dönüşüm	215
Tanıtım Vizyonu ve Sponsorluklar	229
3. Havalimanı	243
Veda Zamanı	247
Hâsılı Kelam	258
Ekler.....	261
İsim Dizini.....	284

Söze Başlarken

Hayatın bir cilvesi bu. Deftersiz geçen bir öğrenciliğin ardından, önce defter inceleyerek süren bir kariyer. Sonra da kendi hayatından bir kesiti yazmak...

Ne bu kitapta yer alan hikâyeleri ne de bunları yazmayı aslında hiç planlamamıştım. Kültürümüzde kader için 'yazı' da denir. Bu kitaptaki hikâyeler de meğer benim yazımın bir parçasıymış. Hasbelkader, kendi kaderimin, hayat hikâyemin bir kısmı, ülkemizin en önemli marka ve kurumlarının başında yer alan THY'nin kaderiyle bir noktada buluştu ve iç içe geçti. Bunun hikâyesini yazmak da bana yazıldı.

Bilenler bilir, hayatta iş yapmayı söz söylemekten daha çok önemseyen biri oldum genelde. Şu fani hayatta bir takım güzel işlere imza atmak, hayırla anılmak herkes gibi benim için de kıymetliydi elbette. Ama bu kitabı bu amaçla, bir hayat hikâyesi ya da anı olarak yazmadım.

Yüksek irtifalarda uçan hava araçlarının arkasında beyaz bir kuyruk gibi gözükken izler oluşur. Havacılıkta bunlara kuyruk izi denir. Bunlar uçağın yüksekliği hakkında fikir verir ama bir süre sonra kaybolur, görünmez olurlar.

İşte 1 Nisan 2003 tarihinde Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın talebi ve tensibiyle Türk Hava Yolları'nda yönetim kurulu üyeliği ile başlayan ve 17 Aralık 2009 itibarıyla yönetim kurulu başkanlığı ile 6 Nisan 2015'e kadar süren 12 yıl 6 günlük bir yolculuğumuz oldu. Bu süre içerisinde THY hep yüksek irtifada ve zirvelerde seyretti. Bu uçuşun da geride bıraktığı kuyruk izleri oldu elbette... Bu kitaptan maksat, biraz da bu izlerin gerçek kuyruk izlerinin akıbetine uğramaması, kaybolmaması ve tarihe bir not olarak düşülmesidir. Zira, kamu emaneti olarak üstlendiğim ve yürüttüğüm bu görevlerden süzülen tecrübeyi aktarmak da bu emanetin bir parçası diye düşündüm.

Bu kitapta her şeyden önce, belli bir dönemde stratejik bir vizyonun hayata geçirilmesi, milli bir kurumun küresel bir markaya dönüşmesi hikâyesi, başarılı ve büyük bir şirketin yönetim katından ülkeme dair 12 yıllık kişisel bir tanıklık ve birikim var. Ancak öncelikle kaydetmekte fayda var ki, bu kitap düzenli tutulmuş bir günlük veya notlara dayanmıyor. Bu bakımdan konular her zaman kronolojik bir seyir takip etmediği gibi, 12 yılın bir özetini de vermiyor.

Her uçağın içinde iki tür kayıt cihazı bulunur. Bunlardan biri (cockpit voice recorder) pilot kabinindeki sesleri kaydeder. Diğeri uçuş verileri (flight data recorder) kaydedicisidir. Bu kitapta sizler de iki tür kayıt bulacaksınız. Bir yandan uçuş verileri mahiyetinde, dünya havacılık sektörüne ve THY'nin serüvenine dair kayıtlar göreceksiniz. Bu dönem, THY ile birlikte aynı zamanda ülkemizin de önemli bir dönüşüm dönemi... Bu açıdan tanıklıklar içerisinde ülke siyaseti, vizyonu ve geleceği hakkında da paylaşımlar bulacaksınız. Sıcak ve gerilimli ilişkilerden ticari pazarlıklara, kişisel profil analizlerinden bir takım olayların detaylarına kadar farklı bir yelpazede; Afrika Zanzibar'dan, Uzak Asya'ya veya Latin Amerika'ya kadar geniş bir coğrafyadan derlenmiş anekdotlar okuyacaksınız.

Diğer yandan da uluslararası bir havacılık şirketinin kokpiti olan en üst yönetim kademesinde nelerin nasıl yapıldığını, pilot kabini ses kayıtlarını dinliyormuşçasına gözlemlemiş olacaksınız. Bunu da benim kendi sesimden dinleyeceksiniz. Yani benim gördüğüm, benim anladığım şekliyle. Düşündüklerimi, hissettiklerimi samimiyet ve hakkaniyetle paylaşmaya çalıştım. Amacım ne kimseyi yermek ne de övmek...

Elbette, bu aynı zamanda kişisel de bir hikâye. Özellikle başlangıçta kendi hayatımla ilgili özet kesitler de sunuyorum. Zira anlattıklarımın daha iyi değerlendirilebilmesi için önce bir parça kendimi anlatmam gerekiyor. Zira bizde söz kadar sözün sahibi de önemlidir. Hakkımda bir kanaat oluştuğundan sonra, diğer konularda yazdıklarım daha sağlıklı değerlendirilecektir.

Bu kitap vesilesiyle ifade etmem gerekir ki, öncelikle 12 yıl boyunca ülkeme ve milletime hizmet etmenin mutluluğunu, aldığım bayrağı daha yukarılara taşımanın gururunu ve yüklediğim emanete hiçbir

halel getirmeden teslim etme huzurunu bahşeden Allah'a sonsuz hamd ve sena içindeyim.

Ayrıca, bana bu imkânı sağlayan başta sayın Cumhurbaşkanımız olmak üzere, bütün devlet büyüklerimize ve tabii ki kurumun ve bayrağın sahibi Türk milletine şükran ve saygılarımı sunuyorum.

Bu yolculuk sürecinde ortaya çıkan başarı ve bütün güzel işler, niha-yetinde, milyonlarca yolcuyla birlikte ülkemizin adını ve bayrağını tüm dünyaya taşıyan 43.000 mesai arkadaşımızın gayreti ve emeğiyle oldu. Onlara müteşekkirim.

Bu kitabın hazırlanmasında bana editoryal yaklaşımlarıyla yardımcı olan Gürsel Göncü, hukuki danışmanlık yapan Faik Işık ve teknik düzenlemede katkıda bulunan Ahmet Er'e teşekkür ederim.

Son olarak, kendilerinden esirgemek zorunda kaldığım tüm 'zamanlar'da koşulsuz destek ve anlayışları ile hayatımı kolaylaştıran, 'yazı'mın en kıymetli kısmı aileme ve çocuklarıma teşekkürü bir borç biliyorum.

Artık koltuklarınıza yerleşin. Bu defa kemerleri bağlamanız da olur.

'Yazı'ya yolculuk zamanı.

Hamdi Topçu

BİRİNCİ BÖLÜM

Evvel Zaman İçinde

Ebeysi Beklemeyen Çocuk ve Anası

Bütün çocukların hikâyesi anneleriyle başlar. Ana kucacı hepimizin ilk ve değişmeyen tek yurdu, doğumu da hayat hakkındaki ilk tecrübesidir. 1964'ün yaza başlangıç gecesinde anamın doğum sancıları başlar ve babam nineme ve ebeysi haber vermek için köye hareket eder. Bu hızlı bir gidiş-geliş bile iki saati bulacaktır. Babam köyün ebesiyle eve dönene kadar, anam beni tek başına doğurup, kundağa sarmıştır bile. Anam tek başına doğum yaptıktan sonra kendi işine dönmüştür.

Naz beklemeden, kendi hayatını sırtlanan güçlü kadınlardandı anam. Güçlü olduğu kadar, kendi yaşadığı hayatın her alanında bilgi sahibi ve oldukça becerikli bir insandı. Babamlar geldiğinde anam evin ateşliğinde yemek yemektir. Ebe, ninem ve babam, anamı evde yemek yerken görünce, önce bunca telaşın boşuna olduğu, geç kaldıkları, yani çocuğun doğmadığı kanaati hasıl olur. İçerden ağlama sesimi duyunca, hayret ve sevince boğulurlar. Evde, ailenin beşinci, erkeklerin üçüncüsünün doğum sevinci yaşanır.

Köyümüz

Köyümüz Rize-Çayeli'nde, Karaağaç/Derecik köyü mevkiindedir. İlkbaharda, köyün sınırında "mezre" (seyrek aralıklı birkaç evlik kırsal yerleşim) dediğimiz yazlık yerimize gider, sonbaharın ortalarında da köydeki evimize dönerdik. Mezredeki evimizin rakımı 700 m. civarındaydı ve ulaşım patika yollardan sağlanırdı. Köyümüzün 180 metrelik bir rakımda olduğu dikkate alınırsa, aradaki 4 km.'lik yolun ne kadar dik olduğu anlaşılır.

Köyde hali vakti iyi sayılan ailelerdendik. Dedemin büyük bir ahşap evi vardı; 1956'da yapılmıştı ve köyün en büyük evlerindendi. Balkonlu bile vardı. Bu evde çok güzel bir misafir odası da bulunuyordu.

Köyde aydınlatma için şişeli lambalar kullanılırdı. Evimizde gazla çalışan fener, şişeli lamba ve "lüks" bulunurdu. "Lüks", adı üstünde, misafir gelince yakılırdı. Köyde çok nadir evde bulunurdu. İlkokulun 2. sınıfındayken köyümüze elektrik geldi.

Köyden Çayeli'ne ulaşım toprak yoldan 40 dk. civarındaydı. Köyde iki kahvehane, beş bakkal, biri kadın üç terzi, fenerci, iki demirci, bir fırın ve ilköğretim okulu vardı. Çevre köylerin de merkeziydi. Yolların yapılmasıyla ilçemize, Çayeli'ne iniş süresi 15 dakikaya indi ve zamanla nüfus azaldı.

İlk Çıkış

Köyden ilk çıkışım 1969'da... O yıl, anamla birlikte dedemin İstanbul-Sağmalcılar, Demirkapı Caddesi'ndeki fırınına geldik. Rize'den kalkan gemi, üç günlük seyahatten sonra Karaköy'e yanaştı. Bizi, babamla birlikte fırında çalışan köylümüz Süleyman Amca karşıladı. Yanımızda, yolda bize eşlik eden annemin dayısının oğlu Kadir Demir vardı. İstanbul'da kısa süre kaldıktan sonra Ankara'ya ve Eskişehir'e gittik. Annemin amcaları ve dedemin kardeşinin evlerinde kaldık. Ankara'dayken Dikmen'de bir aileye ilk defa televizyon seyretmeye götürdüler. Bir kutuda canlı insanlar görünce çok etkilendim. O dönem herkesin evinde televizyon yoktu. Haftanın belli gün ve saatlerinde TRT yayını yapılıyordu.

1 aya yakın Eskişehir'de dayımlarda kaldık. O dönem Eskişehir çok hareketliydi. Babam ilk kez İstanbul'da sinemaya götürmüştü. Eskişehir'de de 4-5 kez sinemaya gittik. Sonra tekrar İstanbul'a, oradan da otobüsle Rize'ye döndük.

İlkokulu bitirene kadar anamdan ve köyden ayrılmayacaktım.

İlkokul Yılları

Okula kendi köyümüzde, Karaağaç İlkokulu'nda başladım. Çok iyi eğitim veren bir okuldu. Dağ evimizden okula gitmek için sabah 06.00'da yola çıkardık; 4 km. yol iner, akşam da 4 km. yol çıkardık. Bu çileyi yolda iki ay, ta ki köy evine dönünceye kadar çekerdik.

Yaz aylarında anneme yardım ediyordum. İki ablam evlenmiş, iki ağabeyim de İstanbul'da bakkal dükkânımızda çalışıyordu. Bazen İstanbul'dan ağabeylerim büyük paketlerle eşya ve yiyecek malzemesi gönderirlerdi. 20 kiloluk tenekelerde beyaz peynir gelirdi. Bazen de kış aylarında turfanda domates gelirdi. Çok kıymetliydi. Köy işleri babam, anam ve bana düşüyordu. Hayvanları doyurmaktan yemek yapmaya kadar her işi yapabiliyordum. Evde ekmek dahil birkaç çeşit yemek yapıp anne ve babama götürüyordum.

Göl, Alabalık, Likapa, Armut, Karayemiş...

İlkokul yıllarında en hoşlanarak yaptığım şey, yazın dereден olta ile alabalık tutmak ve gölde yüzmektir. Köyümüzün merkezinde Berrakdar denen gölde, büyük-küçük herkes bir şölen havasında yüzerdi. Çok soğuk suda yüzmekten çenelerimiz titrerdi. İkinci ezanından sonra dereде olta atar, 5-10 tane alabalık tutardım. Akşam ezanı okunduğunda süratle eve dönerdim ve haftada üç-dört kez akşamları, bazen de sabahları balıkları nefis tereyağıyla pişirip yerdik. Ormandan likapa (yaban mersini), armut ve karayemiş toplamak en büyük eğlencemizdi. Orta ve lise yıllarımda köye gidişlerimde de balık tutardım. Bugün bile gidince muhakkak birkaç sefer balık tutarım.

Dedem

Dedem Rusya'da 25 yılı aşkın fırıncılık yapmış, çok atak ve müteşebbis biriydi. Rusya macerasında birçok şehirde fırın işletmişti. Önceleri Rusya'da işçilik yaptığı fırını daha sonra satın aldığını anlatırdı. 1930'ların sonlarında Stalin'in aşırı baskı ve yıldırma politikaları üzerine yurda dönmüş, işine Türkiye'de devam etmişti. Adana, İzmir, Sapanca, Eskişehir ve İstanbul-Bayrampaşa-Sağmacılar'da fırın çalıştırmıştı. Eski yazı ve yeni yazıyı okuyabilen, genel kültürü yüksek biriydi.

Fırıncı Ustası, Silah Meraklısı Babam

Babam sakin bir insandı. Silahtan anlardı ve köyde silah alacaklar, kalitesini mutlaka babama danışarlardı. Tabii esas ustalığı fırıncılıktı. Ömrü gurbette geçmiş, dedemle çalışmıştı. Dedemin bir kızı, bir oğlu vardı. Babam, doğduktan 12 yıl sonra babasını görebilmişti; zira dedem

belirttiğim gibi kesintisiz 12 yıl Rusya’da kalmıştı. Dedemin bu uzun Rusya macerasından dolayı, kaderin bir cilvesi, 2. Dünya Savaşı yıllarında babamla Sarıkamış’ta aynı bölükte dört sene beraber askerlik yapacaklardı. Dedemle babam 1969 sonunda İstanbul-Sağmacılar’daki fırınlarını satınca köye kesin dönüş yaptılar. 1970’te dayılarım Kadıköy-Fikirtepe’de bir fırın yaptılar. Bitişindeki küçük dükkânı da bakkal dükkânı yapmak üzere dedeme tahsis ettiler.

Ağabeylerim: Nurettin ve Kemal

İki ağabeyim artık çalışacak yaşa gelmişti ve o dönem tek seçenek, fırınlarda yatacak yer olmasından dolayı fırın işçiliği gözükiyordu. Dayımın da fırını vardı, iş bulma problemi yoktu.

Dedem ağabeylerimin işçi olarak fırında çalışmasını istemiyordu. Daha sonraları dedemin “Neden bakkallığa başladın?” sorusuna verdiği cevap beni çok etkileyecektir. Dedem 73 yaşında bakkal dükkânı açmıştı ve “Müteşebbis ruhunuzu diri tutacak, kendi işinizi yapacaktınız. Yoksa dayınızın yanında işçi olacaktınız. Ay sonu alacağınız sabit parayı nereye harcayacağınızdan ibaret bir dünyanız olacaktı. Buna izin vermezdim” demişti. Hayatı boyunca sadece 17 gün işçilik yaptığını, çalıştığı fırını Rusya’da satın aldığını anlatırdı. Hep “kendi işinizi kuracaksınız” telkinleriyle büyüdük. Kendisi ancak 1 yıl işyerinde kaldı. 77 yaşından sonra işi tamamen bize, ağabeylerime bıraktı.

Ablalarım: Sevim ve Neriman

Ailemizde ilk iki çocuk kızdı: Sevim ve Neriman. Rize’deyken Neriman ablam her şeyimle ilgilenirdi. Sevim ablam ise hepimizin en büyüğü idi ve benim ilkokula başladığım yıl evlenip İstanbul’a gelin gitmişti. İstanbul’da okula başladığım ilk günlerde bir süre onlarda kaldım. Evleri Eğitim Mahallesi’ndeydi. Sevim ablamı Şubat 2017’de kanser hastalığından kaybettik.

İstanbul’da İlk Yıllar

Yıl 1974. Bir sabah, babamın radyosundan saat 06.00 gibi Bülent Ecevit’in sesini duyduk. Kıbrıs Harekâtı’nın başladığını duyuruyordu. İstanbul’daki ağabeylerimizle iletişim mümkün değildi. PTT’ye şehirler-

arası “telefon yazdırılıyor”du ve bağlanması saatler sürüyor, çoğunlukla bağlanmıyordu. Kulağımız radyoda, herkes çeşitli yorumlar yapıyor; “Kıbrıs’ı alacağız, taş üstünde taş bırakmazlar; şöyle güçlüyüz; Fantomlar bombaladı; ABD’nin 6. Filo’su Akdeniz’e geliyor; gemileri bacadan girip batıracak gönüllü pilotlar var...” Ve daha neler neler...

Tek Başına İlk Yolculuk: Adres Yok

Kıbrıs’ta 2. Harekât’tan 20 gün sonra, beni Çayeli’nden Rize Birlik otobüsüne koydular; şoföre de indirecekleri yeri söylediler. Ana-babamdan ilk ayrılışım budur. İstanbul’a ağabeylerimin yanına gidiyorum. 20 saat civarında bir seyahatten sonra Kadıköy Numune Hastanesi’nin hizasında “trafik” denen yere geldik. İndim, adres yok; sadece dayımın fırınının telefon numarası ezberimde o kadar.

Biraz bekledikten sonra oradaki görevli “Yanlış yerde indin sen, Üsküdar’da inecektin. Biz burayı kapatıp merkeze geçiyoruz, seni de götürelim” dedi. Ben de onlarla Üsküdar’a gittim. Ağabeyimi telefonla aradılar, Abim, “Bir taksiye koyun, Fikirtepe’de Mandıra Caddesi 104’e getirsin” dedi. Bir Plymouth taksi beni aldı ve adrese teslim etti.

Artık ana-babadan uzak bir yaşamı başlıyordum.

Çıracak Hamdi

İstanbul maceram 1974’te bakkal çıracıklığıyla başlamıştı. Nurettin ve Kemal ağabeyime yardım ediyordum. Fırının altında küçük bir odada dört kişi, iki adet çift katlı ranzada yatıyorduk. Havasız, basık bir yerdi ama ısınma sorunu yoktu.

O sıralar çok zayıftım; bir ara kendimi çok yorgun hissetmeye başladım, gözlerim sarardı. Dayım doktora götürdü, sarılık teşhisi kondu. Bir hafta yattım, serumlar verildi ve iyileştim.

O yıl ilkokulu bitirdiğimde, öğretmenim Mensuri Koca karneme bir not düşmüştü: “Bu çocuğu muhakkak okutun...”

Ortaokulda İlk Dönem: 6 Zayıf

Köye, anamın yanına dönecektim ama okumak istiyordum ve köyde okuma imkânı yoktu. Sonunda Moda’da bakkallık yapan annemin da-

